

TEM 15.5.2023**Säästötoimet momentin 32.50.30 (Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha) määrärahasta (20 milj. euroa)**

Momentin määrärahan rahoituksen määräytymisperusteiden muuttaminen edellyttäisi eri lainsäädäntöjen tarkastelua, sillä kuntien on hoidettava lakisääteiset velvoitteet ja valtion on korvattava kunnille niistä syntyvät kustannukset. Osa momenttiin kohdistuvista määräytymisperusteisista vähennyksistä ei itsessään muuttaisi julkisen talouden tilannetta, vaan siirtäisi vastuuta valtiolta kunnille tai hyvinvointialueille. Valtion korvauksissa hyvinvointialueiden kustannukset lähes täysimääräisesti, muutos ei vähentäisi valtion kustannuksia vaan siirtäisi ne toiselle momentille.

Lakimuutosta edellyttävät säästötoimet alkaisivat vaikuttaa vasta muutaman vuoden kuluttua, ja edellyttäisivät mahdollisesti myös järjestelmämuutoksia, mistä aiheutuu kustannuksia.

Suurimmat säästöt kotoutumisen edistämisen määrärahoissa saadaan, jos niiden henkilöiden määrä laskee, joille tarjotuista palveluista syntyviä kustannuksia korvataan kunnille ja hyvinvointialueille (oleskeluluvan saavien turvapaikanhakijoiden, kiintiöpakolaisten, muiden kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden sekä heidän perheen yhdistämisenä saapuvien perheenjäsentensä sekä kotikunnan omaavien tilapäistä suojelua saavien määrät). Tältä osin säästötoimet (-39 M€) eivät ole TEM:n toimin toteutettavissa. Myös esitettyjen toimien määrärahan säästöön vaikuttaa korvausten piirissä olevien henkilöiden määrä. Toisaalta kiintiöpakolaisten määrän alentaminen vähentää EU:sta saatavaa AMIF-rahoitusta, jolla kotoutumisen edistämistä on rahoitettu Suomessa.

Kotoutumista edistävien toimien vaikuttavuutta on tutkittu paljon. Monet tutkimustuloksista viittaavat siihen, että kotoutumistoimiin panostaminen on taloudellisesti kannattavaa. Kotoutumispalveluista säästäminen voi pahimmillaan johtaa kalliimpien sosiaali- ja terveydenhuollon tai lastensuojelun palveluiden tarpeisiin sekä heikentää maahanmuuttajien työllistymistä, millä on vaikutusta myös valtion verotuloihin ja etuusmenoihin.

Mahdollisia säästötoimia momentin 32.50.30 määrärahasta (20 milj. euroa)

1. Lyhennetään kotoutumisen edistämisestä kunnalle ja hyvinvointialueelle maksettavan laskennallisen korvauksen maksuaikaa kolmesta vuodesta kahteen vuoteen ja neljästä vuodesta kolmeen vuoteen, arvioitu säästö noin 16,9 milj. euroa.

Kunnalle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta kansainvälistä suojelua saavan tai häneen rinnastettavan henkilön (kotoutumislain 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettu henkilö) ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä. Kunnat voivat käyttää laskennallista korvausta ohjaukseen ja neuvontaan sekä kotoutumista edistäviin toimiin esimerkiksi varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja muussa sivistystoimessa, kirjasto- kulttuuri-, nuoriso-, liikuntatoimissa, asumisessa ja elinkeinopalveluissa. Hyvinvointialueelle maksetaan laskennallista korvausta em. henkilön kotoutumista edistävien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä. Hyvinvointialueet voivat käyttää laskennallista korvausta kotoutumisen edistämiseksi esimerkiksi neuvola- ja muissa lapsiperhepalveluissa.

Kotoutumislain kokonaisuudistuksessa kotoutumissuunnitelma-aikaa lyhennetään kolmesta vuodesta kahteen vuoteen, jota voidaan pidentää erityisten syiden (esim. luku- ja kirjoitustaidottomuus, vanhempainvapaa, sairaus) vuoksi. Laskennallisen korvauksen maksamisen sitominen pääasialliseen kahden vuoden kotoutumissuunnitelma-ajkaan voisi olla perusteltua, mutta kiintiöpakolaisten, joiden kohdalla joudutaan usein eri syistä pidentämään korvausaikaa laissa säädetyin edellytyksin, korvausaika voitaisiin lyhentää neljästä vuodesta kolmeen vuoteen.

Laskennallisen korvauksen maksuajan lyhentäminen vaikuttaa julkiseen talouteen, koska korvausajan lyhentäminen vähentää todennäköisesti myös palvelujen järjestämistä. Säästötoimi edellyttää

lakimuutosta sekä järjestelmäkehitystä, joten säästöt alkavat vaikuttaa todennäköisesti aikaisintaan vuoden 2026 lopulta, kiintiöpakolaisten osalta vuoden 2027 lopulta lukien.

Pakolaiskiintiössä valittujen henkilöiden korvausajan lyhentäminen

Pakolaiskiintiössä valittujen henkilöiden korvausajan lyhentäminen neljästä vuodesta kolmeen vuoteen arvioidaan tuovan säästöä noin 3,9 milj. euroa/vuosi, jos pakolaiskiintiö olisi 850 henkilöä, kuten kehyslaskelmassa 2024-2027 (vuonna 2022 pakolaiskiintiö oli 1 500). Arviolta puolet kiintiöpakolaisista on lapsia ($425 \cdot 6 \cdot 845$ euroa + $425 \cdot 2 \cdot 300$ euroa).

Muiden kuin kiintiöpakolaisten korvausajan lyhentäminen

Muiden kuin kiintiöpakolaisten ja heidän perheenjäsentensä korvausajan lyhentämisen kolmesta vuodesta kahteen vuoteen arvioidaan tuovan säästöä noin 13 milj. euroa/vuosi. Arviolta 20 % muista kuin kiintiöpakolaisista on lapsia. Laskelmassa on huomioitu sisäministeriön maahanmuutto-olettamien mukaiset myönteiset oleskelulupapäätökset kotoutumislain mukaisten korvausten piirissä olevien henkilöiden osalta lukuun ottamatta tilapäistä suojelua saavat.

2. Tulkitsemisesta aiheutuvien kustannusten korvaamisen pienentäminen, arvioitu säästö noin 3,1 milj. euroa

Vuonna 2022 tulkitsemisesta aiheutuneita kustannuksia korvattiin kunnille yhteensä noin 13,5 milj. euroa. Kustannuksia korvataan ilman aikarajaa, mutta suurin tarve tulkkaukselle ja kääntämiselle syntyy maahanmuuton alkuvaiheessa. Kotoutumislain kokonaisuudistuksessa vuoden 2025 alusta lukien tulkitsemisesta aiheutuvat kustannukset sisällytetään osaksi laskennallista korvausta. Momentin 32.50.30 määrärahasta vähennetään tulkitsemisesta aiheutuvien kustannusten korvaamisen osalta 3,1 milj. euroa, jolloin laskennalliseen korvaukseen sisällytettävän tulkkauksekustannuksen määrä muuttuisi vuoden 2025 alusta lukien. Tulkkauksekustannuksia voidaan alentaa hyödyntämällä etätulkkauksia, panostamalla maahanmuuttajien kielikoulutukseen sekä kannustamalla monikielisen henkilöstön rekrytointeihin. Viranomaisilla on kuitenkin lakisääteinen velvoite hallintolain nojalla varmistaa, että henkilö ymmärtää häntä koskevat asiat ja käyttää siten tarvittaessa tulkkia.